

Lesobservatie non-verbaal gedrag

Voor deze opdracht kun je een les van een andere docent of je eigen materiaal observeren.

1. Non-verbaal gedrag (algemeen)

- Noteer voorbeelden van non-verbaal gedrag dat het bijbehorende verbale gedrag duidelijk ondersteunde of juist voorbeelden van non-verbaal gedrag dat niet goed paste bij het bijbehorende verbale gedrag.
- Geef daarbij aan of het om afkeurend of goedkeurend non-verbaal gedrag ging.

2. Aandachtspunten non-verbaal gedrag

Observeer een les waarbij je vooral gaat letten op non-verbaal docentgedrag. Dit zegt veel over de relatie van de docent met de klas en zijn status. Om de vijf minuten verander je van aandachtspunt.

Aandachtspunten kunnen bijvoorbeeld zijn:

- De gezichtsuitdrukking van de docent
- De lichaamshouding van de docent
- De non-verbale ondersteuning met de armen
- Het aankijkgedrag van de docent
- De plaats waar de docent staat of zit
- Niet functioneel non-verbaal gedrag (friemelen, grimassen, wiebelen)
- enz.

Maak hiertoe van tevoren observatieschema's waarin je je waarnemingen makkelijk kunt vastleggen (turven e.d.). Analyseer na afloop je observaties. Wat valt je op?

3. Observatieschema's non-verbaal gedrag

Gezichtsuitdrukking van de docent

Stel: je wilt de gezichtsuitdrukking van de docent observeren. Je beperkt je hierbij tot vijf mogelijke uitdrukkingen die variëren van: kijkt boos via: kijkt neutraal tot: kijkt vrolijk. Je besluit om drie maal vijf minuten lang, om de drie seconden de gezichtsuitdrukking van de docent vast te leggen. Onderstaand turfschema helpt je om je observaties in kaart te brengen.

	😊	🙂	😐	😞	😡
	Licht uitdrukkelijk	Licht een beetje	Kijkt neutraal	Kijkt een beetje boos	Kijkt heel boos
0-5					
10-15					
20-25					

Kijkrichting van de docent

Een andere interessante observatiemogelijkheid ligt in de kijkrichting van de docent. Je turft dan bijvoorbeeld drie maal vijf minuten lang elke drie seconden de kijkrichting van de docent in onderstaand schema. Dit geeft aan waar/bij wie zijn aandacht ligt.

	Kijkt recht vooruit de klas in	Kijkt naar het bord	Kijkt naar het rechterdeel van de klas	Kijkt naar het linkerdeel van de klas
5-10				
15-20				
25-30				

4. Leerlinggedrag corrigeren

Aantal correcties

Maak voor veranderen een kolom en zet daarin telkens een turfje als de docent leerlinggedrag anders wil zien of iemand corrigeert (bijvoorbeeld 3 x 5 minuten). Of, iets ingewikkelder, turf met lettertjes die het object (*gedrag, inhoud of persoon*) van veranderen aangeven. Dus bijvoorbeeld:

Min.	Veranderen/corrigeren
5-10	ggggg ii
20-25	gggg iiii p

Je kan ook turven of het volgende gebeurt:

- Uiten van een dreigement (wie nu nog gaat er uit!)
- Refereren aan een regel
- Non-verbale correcties

Inhoud correcties

Wanneer je in een klas observaties van het verbale docentgedrag vast wilt leggen, moet je voorbereidingen treffen in de vorm van schema's. Je moet van tevoren dus goed weten waar je op wilt letten. We geven een aantal keuzemogelijkheden:

- Noteer telkens vijf minuten lang letterlijk alle **verbale** correcties.
- Turf gedurende vijf minuten het aantal verkleinwoorden dat een docent in correcties inbouwt (*wil je een beetje stiller zijn?*). Ook 'even' is interessant (*draai je je even om? Let je heel even op?*).
- Turf het vragen om verandering in drie kolommen, naar de manier waarop:

	Opdracht (ga recht zitten.)	Gericht verzoek (zou je recht willen gaan zitten?)	'Open' vraag (waarom zit je achterstevoren?)
5-10			
20-25			

- Turf correcties in kolommen naar hun adressering (aan wie gericht):

	Niet geadresseerd (Stilte!)	Aan individu gericht (Henk, houd je mond)	Aan groepje gericht (Stop met dat geren achterin, stil zijn)	Aan hele klas gericht (Ga allemaal recht zitten)
5-10				
20-25				

- Turf correcties in twee kolommen naar hun formulering:

	Do (Ga nu in stilte aan de slag)	Don't (Jullie mogen niet praten bij het werken)
5-10		
20-25		

- Turf correcties in kolommen naar hun intensiteit. Noteer letterlijk een paar voorbeelden van correcties die jij (in)effectief vindt:

	Zeer laag	Laag	Gemiddeld	Boven-gemiddeld	Hoog
0-5					
10-15					
20-25					

Negatief docentgedrag/tegengedrag

Turf gedrag met een relatief lage intensiviteit/negatieve nabijheidsreacties/correcties/vraag om verandering in kolommen naar hun plaats in de linkerkant van de cirkel. Noteer interessante voorbeelden letterlijk.

	Octant 5	Octant 6	Octant 7	Octant 8
0-5				
10-15				
20-25				

5. Leerlinggedrag bestendigen en belonen

Bestendigen/belonen algemeen

Maak voor bestendigen een kolom en zet daarin telkens een turfje als het voorkomt (bijvoorbeeld 3 x 5 minuten). Dus bijvoorbeeld:

Min.	Bestendigen/belonen
5-10	iiii
20-25	i

Of, iets ingewikkelder, turf met lettertjes die het onderwerp (*gedrag, inhoud of persoon*) van het bestendigen aangeven. Je kunt ook turven of er gebruik wordt gemaakt van grappen maken en humor.

Verbaal docentgedrag en belonen/bestendigen van leerlinggedrag

We geven weer een aantal voorbeelden:

- Noteer vijf minuten lang letterlijk alle verbale beloningen.
- Turf gedurende vijf minuten het aantal non-verbale beloningen:

	verbaal	non-verbaal
5-10		
20-25		

- Turf beloningen in kolommen naar hun adressering:

	Niet geadresseerd (stilte)	Aan individu gericht (Hidde, goed bezig)	Aan groepje gericht (Jullie zijn lekker aan het werk)	Aan hele klas gericht
5-10				
20-25				

- Turf beloningen in kolommen naar hun intensiteit. Noteer letterlijk een paar voorbeelden van beloningen die jij (in)effectief of (niet) geloofwaardig vindt.

	Zeer laag	Laag	Gemiddeld	Boven- gemiddeld	Hoog
0-5					
10-15					
20-25					

Positief docentgedrag

- Positief/nabij docentgedrag/reacties/beloningen: geef aan waar in de interpersoonlijke cirkel jij ze plaatst. Noteer interessante voorbeelden letterlijk.

	Octant 5	Octant 6	Octant 7	Octant 8
0-5				
10-15				
20-25				

6. Invloed nemen

Overgangen tussen lesonderdelen

Observeer een les en let hierbij vooral op **overgangen tussen lesonderdelen**:

- Welke overgangen verliepen goed en waardoor kwam dat waarschijnlijk?
- Welke overgangen verliepen minder goed en wat was daarvan waarschijnlijk de oorzaak?

Plenaire momenten

Observeer een les en let hierbij vooral op de **plenaire momenten**.

- Beschrijf wat de docent deed om zo goed mogelijk centraal te staan. Maak hierbij onderscheid tussen verbaal en non-verbaal docentgedrag. Wat deed de docent om de aandacht van alle leerlingen te krijgen?
- Beschrijf hoe de docent omging met onderbrekingen (vragen e.d.) van leerlingen (Hoe kwam de docent hierbij terug in zijn/haar centrale positie?).